

נספח לסימן טו

מכתב ממחבר הספר אורחותיך למדני¹

לכבוד הרה"ג הראל דביר שליט"א

כתוב בחידושי חתם סופר כתובות כג. ד"ה אמנם:

בפני יהושע הקשה: אטו עבודה בימי ר' חנינא מי הוי? ורצונו, לכשיבנה בית המקדש, יבוא אליהו עמהם, ויברר מי הם החללים. וצריך לומר, הא דאמרינן בסוף: אין אליהו בא לרחק ולא לקרב (קידושין עא, א), היינו ממזרים שבישראל, אבל פשיטא ליה שבא לייחס הכהנים. והנה בשאלת יעב"ץ סי' צ"ט, פשיטא ליה טובא דלמ"ד קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, מקריבים בזה"ז אפילו שאין בית, ושוב מצא כן בספר כפתור ופרח פ"ו דף כ"ב ע"ב, כתב וז"ל: אמר לי הר"ר, שהר"ח מפאריז אמר לבוא בירושלים בשנת י"ז לאלף הששי ושיקריב קרבנות בזה"ז כו', שקרבנות ציבור דוחין שבת וטומאה, ע"ש. אם כן, מבואר דתלוי ברשיון המלך ושרים, ואז נוכל להקריב בזמן הזה, ואיכא חיוב סקילה, ואתי שפיר.

אלא דצריך לי עיון טובא מש"ס בדוכתא טובא, דפריך בכי האי גוונא: הילכתא למשיחא. ועיין מה שכתבו תוס' יומא י"ג ע"א. ומאי קושיין, הא איצטרך אבזמן הזה, אם נזכה לבנות בית המקדש קודם למשיח.

1. [התקבל ביום ד' בשבט תשפ"ב, במענה לפנייתי בהאי לישנא: 'התקשיתי בדברי החת"ס שלחדש יצא, שכאשר הציבור טמאי מת, אין להביא את קרבנות המועדים משום שבאו לכפר על טומאה, וטומאה דחוויה בציבור. ועוד חידש שמכיוון שכך, גם קרבנות נוספים אין להביא. מצרף את הדברים שכתבתי בזה, ואבקש את חוות דעת כתי"ר בעניין זה'. לפנייה זו צירפתי את סימן טו בשלימותו. גם הערות השוליים הבאות הן ממני. ה.ד.]

ואולי נ"ל דמכיון דליכא אפר פרה, שאותו של משה רבנו עליו השלום נגזזה, אם כן נצטרך לעשות הכל בטומאה, משום דהותרה בציבור, ולא שייך להביא שום שעירי רגלים ויום הכיפורים, דבאים רק על טומאת מקדש וקדשיו, עיין ריש מסכת שבועות (ב, ב). וכיון שליתא להנך, ליכא שום קרבן. והכא ר' חנינא היה בזמן שהיה להם עדיין אפר פרה, עיין בנדה (ו, ב). וכיון דמקריבין אע"פ שאין בית, היה שייך שפיר איסור סקילה. ועיין מה שכתבתי עוד בסמוך. מכל מקום, דברי כפתור ופרח הנ"ל צ"ע. **ע"כ דבריו**.

בתחילה י"ל שמ"ש החת"ס ד"ה ואולי, הוא דוקא בזמן שא"א לטהר מטומאת מת, דהיינו דליכא אפר פרה, אבל בזמן דאיכא אפר פרה, אז אין לומר "משום דהותרה בציבור, ולא שייך להביא שום שעירי רגלים ויום הכיפורים", שזה אינו, שא"כ אותו קרבן עצמו שהם רוצים להביא בטומאתם מתבטל מטעם זה.

וזה כמ"ש כת"ר,² "כאשר הציבור טמא באופן ממושך, ומבלי אפשרות קרובה להיטהר מטומאה זו, אזי מופקעים קרבנות המועדים מתפקידם, ומתבטלת האפשרות להקריב אותם, ובעקבות זאת מתבטלת גם האפשרות להקריב קרבנות אחרים שקבוע להם זמן."

וגם י"ל שמ"ש החת"ס הוא למ"ד טומאה הותרה בצבור, ולא למ"ד שהיא דחוויה בצבור, שאם למ"ד שטומאה דחוויה בצבור, אז עדיין צריך כפרה מפני הטומאה, ולכן כתב הרמב"ם בהל' ביאת המקדש פ"ד הל"טו, "ומפני מה מחזירין על הטהור מבית אב אחר. מפני שהטומאה לא הותרה בציבור אלא באיסורה עומדת ודחוויה היא עתה מפני הדחק. ואין דוחין כל דבר הנדחה אלא במקום שאי אפשר ומפני זה צריכה ציץ לרצות עליה." ולכן עדיין י"ל דגם בעינן "שעירי רגלים ויום הכיפורים, דבאים רק על טומאת מקדש וקדשיו." אלא למ"ד שטומאה הותרה בצבור, משמע דליכא עבירה כלל, ולכן ממילא דלא בעינן כפרה משום טומאת הצבור, וכמ"ש ביומא ז. לדעת רב נחמן שסבר טומאה הותרה בצבור, "ואי ס"ד טומאה היתר היא בציבור למה לי

2. [לעיל עמ' שז].

לרצויי, אמר לך רב נחמן כי קתני הציץ מרצה אדיחיד, ואיבעית אימא אפי' תימא בציבור בהנך דלא קביע לה זמן. " הרי דלא בעינן כפרה כלל בטומאת צבור ב"קביע לה זמן".

אלא אייכ יש להקשות על החת"ס הנ"ל, שהלא קי"ל כמ"ד שטומאה דחוויה בצבור, ולכן איך הוא הביא סברתו ע"פ המ"ד טומאה הותרה בצבור. וכן ראיתי בציץ אליעזר ח"י ס"ז אות ז, שכתב "תפסו גדולי הרבנים... דאיך כתב שם³ דטומאה הותרה בצבור, בשעה שההלכה היא שרק דחוויה היא". ע"ש.

מ"מ י"ל לדעת החת"ס שכל המחלוקת בפ"ק דיומא אם טומאה הותרה או דחוויה בצבור, הוא רק בזמן שאפשר לטומאת מת לטהר עצמו באפר פרה, אבל בזמן דליכא אפר פרה י"ל שהמ"ד שטומאה דחוויה מודה שהטומאה הותרה. ולכן כתב החת"ס "אם כן נצטרך לעשות הכל בטומאה, משום **דהותרה** בצבור, ולא שייך להביא שום שעירי רגלים ויום הכיפורים, דבאים רק על טומאת מקדש וקדשיו."

ויש להסביר זה, שכתוב ביומא ו: "כי פליגי לאהדורי ולא תויי טהורין מבית אב אחרינא, רב נחמן אמר היתר היא בציבור ולא מהדרינן ורב ששת אמר דחוויה היא בציבור ומהדרינן." וי"ל שלרב ששת שאם הם אינם יכולים להביא כהנים טהורים, אז הם אינם צריכים כפרה כלל שאונס רחמנא פטריה וזה נחשב כהותרה, אלא רק מצד שהם הביאו קרבן בטומאה צריך כפרה ע"י הציץ שזה נחשב כדחוויה כיון שעכ"פ יש אפר פרה שם כדי לטהרם. אולם י"ל שאם אף ליכא אפר פרה וכולם טמאים, אז בזה אף לרב ששת הטומאה הותרה לגמרי כיון דאנוס רחמנא פטריה. ולכן ממילא שלכ"ע "לא שייך להביא שום שעירי רגלים ויום הכיפורים, דבאים רק על טומאת מקדש וקדשיו."

3. [הכוונה לדברי החת"ס בשו"ת (יו"ד, רלו), ולא לדבריו בכתובות. ונראה שכוונת הרב שליט"א, שבא זה ולימד על זה. ויעיין לעיל (עמ' שא הערה 1).]

ויש לחקור במ"ש החת"ס "וכיון שליתא להנדך, ליכא שום קרבן." וזה קשה כמ"ש כת"ר,⁴ "מוכח מדברי התוספתא (מנחות ו, ו) שלא כדבריו, שהרי נאמר שם: 'פר אין מעכב את השעיר והשעיר אין מעכב את הפר', ועוד נאמר שם: 'פרים אילים וכבשים מעכבין זה את זה', והכוונה למוספים הבאים ברגל. ושעירי חטאת הבאים ברגל, שלדעת החת"ס אינם קרבים בזמן הזה, לא נזכרו כאן, ולכאורה מוכח שאין הם מעכבים. ובמשנה (מנחות כז, א) נאמר: 'שני שעירי יום כיפור מעכבין זה את זה, שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה', ובגמרא: 'שני כבשי יום כיפור מעכבין זה את זה – [לפי שנאמרה בהם לשון] חוקה. שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה – [לפי שנאמרה בהם לשון] הויה' ע"כ. ומוכח להדיא שחוץ מעיכובים שנדרשו מקראי, אין עוד עיכובים הדדיים בקרבנות. ויעוין עוד כיוצא בזה ברמב"ם (הלי' תמידין ומוספין ח, טו-כ).

וצ"ע."

אלא נראה שיש כוונה אחרת לחת"ס, שמ"ש בתוספתא ובמשנה הנ"ל הוא מיירי כשבצעם יש טעם להביא כל הקרבנות הנ"ל, ולכן אם הם אינם מקריבים קרבן אחד משום איזה אונס, עדיין הם יכולים להביא שאר קרבנות, שהם אינם מעכבים זה לזה. אולם אם עיקר הטעם של של אותו קרבן מתבטל לגמרי ולא שייך טעם כלל להביא אותו קרבן, אז "נתפרדה חבילה" לגמרי ואין צריך להביא אף שאר קרבנות. וזה כעין דכתיב בגיטין נט: לגבי עליות לספר תורה, ופירש"י שם "נתפרדה חבילה. נפסק הקשר, איבד הלוי את כבודו בשביל חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל." ע"ש. וכן סבר החת"ס לגבי קרבנות שכולם "חבילה אחת", ואם בטל טעם של אחד מהם לגמרי, אז אין סברה להביא שאר קרבנות. ואה"נ שאין ראיה לסברה זו, מ"מ כך סבר החת"ס מדעתו.

ואולי יש להביא קצת ראיה לסברת החת"ס. כתוב בירמיהו פ"לג יא, "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, קול אמרים הודו את ה' צבקות כי טוב, ה' כי לעולם חסדו, **מבאים תודה בית ה'**, כי אשיב את שבות הארץ כבראשנה

4. [לעיל עמ' שו].

אמר ה'. "ולפי פסוק זה כתוב בויקרא רבה פ"ט ז, ⁵ "וכי תזבחו זבח תודה לה', ר' פנחס ור' לוי ור' יוחנן בשם ר' מנחם דגליא לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינה בטלה לעולם, כל ההודיות בטלין והודיות תודה אינה בטלה לעולם, הה"ד (ירמיה לג, יא): "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבקות כי טוב", אלו ההודיות "מביאים תודה בית ה'", "זה קרבן תודה."

ופירש היפה תואר שם, "בקרבנות יחיד דומיא דתודה קמייירי, ולפי שכלם באים על חטא זולת השלמים כדלעיל, להכי לעתיד **שיבוקש עון ישראל ואיננו** לא יקריבו קרבנות אלו רק תודה ודומה לה לקרבנות שלמים שאינן באים אלא להודאה ולכבוד...". ע"ש. הרי שאין טעם להביא קרבן חטאת או אשם כדי לכפר על עבירות, וגם אין טעם לקרבן עולה לכפר על הרהור הלב. ולכן נשארו רק קרבן תודה.

ויש להעיר, למה צריך דרשה הנ"ל מספר ירמיהו, "מביאים תודה בית ה', זה קרבן תודה", דבשלמא אם אין חטא לעתיד לבא וא"צ להביא קרבן חטאת וכו', עדיין י"ל מסברה שצריך להביא קרבן תודה כיון שאין קרבן זה בא משום חטא. אלא צ"ל דהו"א שכיון שבטל טעם קצת הקרבנות ממילא שאין צריך להביא שום קרבן כמ"ש החת"ס הנ"ל "וכיון שליתא להנך, ליכא שום קרבן", ולכן משום זה בעינן דרשה מיוחדת כדי לומר שלעתיד לבא עדיין צריך להביא קרבן תודה. הרי כשאין דרשה מיוחדת י"ל כמ"ש החת"ס "וכיון שליתא להנך, ליכא שום קרבן." ולכן כתב החת"ס, "ולא שייך להביא שום שעירי רגלים ויום הכיפורים, דבאים רק על טומאת מקדש וקדשיו, עיין ריש מסכת שבועות (ב, ב). וכיון שליתא להנך, ליכא שום קרבן." ועדיין יש לפלפל.

5. [דברי המדרש הללו הובאו והתבארו לעיל (סי' א).]

לקראת מקדש | נספח לסימן טו
מכתב ממחבר הספר אורחותיך למדני

מ"מ נראה שהחת"ס בתשובה י"ד ס"רלו לא סבר כפירושו בחידושו
לכתובות הנ"ל כמ"ש כת"ר,⁶ שבתשובה הוא הראה פנים להקרבת קרבן פסח
בזמן הזה, בניגוד לדבריו בחידושו הנ"ל. וכן הוא בציץ אליעזר ח"י ס"ז ע"ש.

ואסיים בכבוד רב
מחבר הספר אורחותיך למדני

6. [לעיל עמ' שח-שי].